

ONTSTAAN NATIONALE SCHULD EN GROOTBOEKEN.

Uit: V.V.O.F. Mededelingenblad Twaalfde jaargang Nr. 3 van september 1990, blz. 6-8.

Voor 1798 werden door gewestelijke en stedelijke regeringen, de Generaliteit, de Admiraliteit, de O.I. Compagnie enz. naar behoefte ieder voor zich leningen opgenomen.

Bij deze leningen valt op te merken dat zij:

- a. soms vrijwillig, soms gedwongen waren;
- b. soms in de vorm van rentegevende obligaties, soms als lijf- of losrenten waren;
- c. soms op obligaties met een vastgestelde looptijd, soms met een looptijd, die door de overheid naar behoefte kon worden bepaald.

Op het eind der 18de eeuw was een dergelijke verwarring ontstaan en was de schuldenlast dermate gestegen, dat rentebetaling nog slechts bij uitzondering plaats vond.

Onder invloed van de nieuwe gedachten die zich baanbraken, werd in de Staatsregeling van 2 mei 1798 het beginsel aangenomen van eenheid en ondeelbaarheid van de Staat en ook van de bezittingen en schulden der provinciën enz.; deze laatste werden dan tot "Nationale Schuld" verklaard. Tegelijkertijd kwam het denkbeeld naar voren om:

1. voor alle leningen een eenparige rentevoet vast te stellen;
2. coupons uit te geven i.p.v. rentebetaling tegen vertoon van en afschrijving op de obligaties, zoals toen gebruikelijk was;
3. een Amortisatiekas in te stellen;
4. een jaarlijkse begroting op te stellen.

De resultaten der uit deze gedachte resulterende hervormingen bleven ver beneden de verwachtingen. Staatsraad Six verklaarde op 20 december 1808: "De voornaamste oorzaak der moeilijkheden is te vinden in de grootte der publieke schuld, die een rentelast van 40 miljoen gulden op een bevolking van 2 miljoen zielen legt; het samenbrengen van de Nationale Schuld in een Grootboek is noodzakelijk. Zij kan dan centraal geadministreerd worden in tegenstelling tot de administratie op 19 kantoren-generaal".

De staatsraden Voute en Van der Houtte merkten hierbij op dat door het oprichten van een Grootboek der nationale Schuld de grootte der publieke schuld kon worden bepaald, de nagemaakte obligaties en coupons konden worden uitgeschakeld en het vertrouwen tussen schuldeisers en de Staat meer kon worden verzekerd.

Op 27 januari 1809 verscheen dan de Wet tot daarstelling van een Grootboek der Publieke Schuld, gevolgd in 1809 en 1810 door enige Koninklijke Besluiten ter uitvoering van deze wet.

De goede voornemens van deze wet kwamen niet tot uitvoering als gevolg van de inlijving bij Frankrijk, de financieele aderlatingen door Napoleon en de tiërcering.

Na de val van Napoleon, vond Koning Willem I een lege schatkist, een enorme schuldenlast en een ontregelde rentedienst.

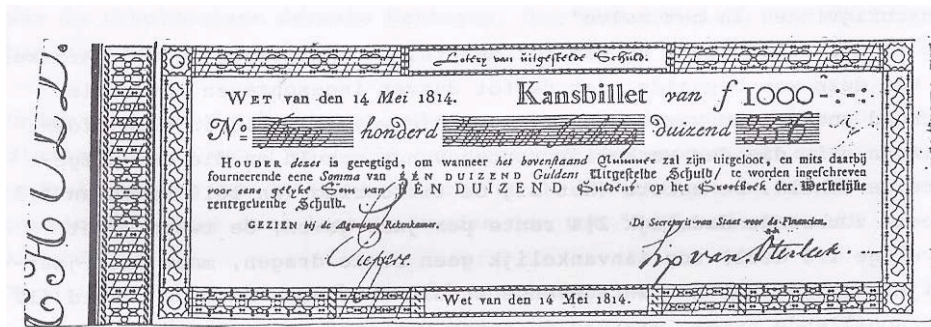
Bij K.B. van 23 februari 1814 werd een commissie benoemd "tot Conservatie van het Grootboek der Nationale Schuld en voor de zekerheid der inschrijvingen in het zelve".

Op 14 mei 1814 volgde de Wet tot herstel der Nationale Schuld. Artikel 1 van deze wet bepaalde, dat de tot dusver ingeschreven nationale schuld zou worden vervangen door een nieuwe, verdeeld in twee afdelingen n.l. die der werkelijk rentegevende schuld en die der uitgestelde schuld. De eerste (het bij de tiërcering van 1810 behouden 1/3 deel) zou reeds dadelijk 2 % rente per jaar geven; de tweede (het overige 2/3 deel) zou aanvankelijk geen rente dragen, maar door jaarlijkse loting tot de rentegevende schuld overgaan. De oude schuld (17 verschillende types, waarvan de rente varieerde van 1¼ % tot 7%) werd dus vereenvoudigd tot de rentestandaard van 2½ %. De wet van 14 mei 1814 werd in dat jaar gevolgd door een reeks K.B.'s ter uitvoering van die wet. Een tweede wet op het Grootboek, van 14 januari 1815, bevatte voornamelijk bepalingen voor inschrijvingen onder publieke- of particuliere administratie en voor inschrijvingen van handelsonbekwamen.

De vereniging van België met Holland, had een uitbreiding der nationale schuld ten gevolge. Er werd een Bijboek der Nationale Schuld aangelegd dat te Brussel gevestigd was met een dubbel te Amsterdam.

De strijd tussen Noord- en Zuid-Nederland verslond kapitalen. Vandaar dat bij de Wet van 6 januari 1832 een Grootboek der 5 werkelijke schuld werd gecreeerd (ruim f 82 miljoen). Bij de overweging van deze wet staat o.a. dat een verplichte geldheffing op de bezittingen en inkomsten het meest gepast was voorgekomen om de tekorten te dekken, maar dat men eerst een proef wilde nemen met een vrijwillige lening met billijke rente. Dit Grootboek is uitgroeid tot f 221 miljoen.

Nog even terugkomend op de Uitgestelde Schuld. Aand iedere f 1000,= van deze schuld werd een kans toegekend in de vorm van kansbiljetten, die jaarlijks uitlootten. Deze kansbiljetten konden worden afgescheiden van de inschrijving. Er werd druk handel in gedreven. Aangezien de Uitgestelde Schuld f 1150 miljoen bedroeg en de overgang van Uitgestelde- tot Werkelijke Schuld niet meer dan f 4 miljoen per jaar zou bedragen, zou het een zaak van zeer lange adem worden voordat de gehele Uitgestelde Schuld omgezet zou zijn. De Uitgestelde Schuld bleek dan ook bezwaarlijk voor 's lands financiën. Daarom werd bij de Wet van 27 september 1841 bepaald dat alle nog aanwezige Uitgestelde Schuld dadelijk naar de rentegevende overgebracht zou worden. Elke f 1000,= Uitgestelde Schuld werd f 68,= inschrijving Grootboek.

Na het aftreden van Koning Willem I, bleken de financiën ten gevolge van de strijd met België in een treurige staat te verkeren. Tot dan had t.o.v. het beheer der financiën een stelsel van geheimhouding geheerst. Dit stelsel werd opgeheven.

Het kamerlid Van Dam van Isselt citerende: "Zo is dan eindelijk de sluier opgeheven die zo lang onze geldmiddelen bedekte. En wat vertoont zich daarachter aan onze ogen? Ledige kassen, onwettige uitgaven in menigte, een aanzienlijk tekort enz. Onze oprechte Hollandse taal heeft geen woord om het gedrag, dat met t.a.v. de geldmiddelen gehouden heeft, te kenschetsen".

De Minister van Financiën Van Hall nam krachtige maatregelen ("het is thans helaas zo ver gekomen, dat ik het woord staatsbankroet bijna zou durven uitspreken). Er werd een lening uitgeschreven (met een stok achter de deur) in de vorm van een nieuw 3 Grootboek. Dit werd ruim f 120 miljoen groot (Wet van 6 maart 1844).